

N:o 42.

Ank. till Riksd. Kansli den 11 Mars 1874, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Vesterås domkyrkokassas befriande från skyldighet att erlägga ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån.

(R. A.)

Uti underdånig skrifvelse af den 18 Februari 1858 anmälde Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t, att då det blifvit fullständigt utredt och vitsordadt, att statens särskilda medverkan ovilkorligen erfordrades för företagande af behöfliga reparationer och förändringar å Vesterås domkyrka, hvilken vore både i arkitektoniskt och historiskt hänseende en lika märkvärdig som vördnadsbjudande byggnad, Rikets Ständer för berörda ändamål anvisat ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 45,000 R:dr R:mt och ett lån å 22,500 R:dr samma mynt, hvilket lån finge räntefritt innehafvas till 1860 års slut och derefter borde återbetalas genom erläggande årligen af sex procent af den lyftade lånesumman, hvarvid räntan godtgjordes efter 4 procent och det öfriga utgjorde kapitalafbetalning.

Sedan domkyrkokommissionen i Vesterås hos Kongl. Maj:t anmält, att de sålunda beviljade beloppen varit för ändamålet otillräckliga och att för arbetets fullbordande erfordrades ytterligare 42,500 R:dr, aflät Kongl. Maj:t Proposition till 1859—1860 års Riksdag, deri erinrades om vigten deraf, att det påbörjade reparationsarbetet icke blefve af brist på medel afbrutet; men då antagas kunde, att Vesterås och S:t Ilians församlingar borde vara villiga och förbundna att åtminstone så till vida bidraga till denna deras sockenkyrkas vidmakthållande, som frågan rörde kyrkans inre delar, de

der ej vore af monumental beskaffenhet, och till en del endast afsåge församlingarnes gagn och beqvämlighet, hade Kongl. Maj:t, enär i omförmälda belopp inginge kostnad för inredningsarbeten, såsom bänkar m. m. till ett belopp af 15,000 R:dr, föreslagit, att till fortsättning af den påbörjade reparationen å domkyrkan bevilja ett ytterligare anslag af 28,000 R:dr.

Rikets Ständer, som fortfarande ansågo de dryga kostnader, hvilka med domkyrkornas underhåll äro förenade, icke skäligen kunna utan undantag åläggas de församlingar, åt hvilka samma kyrkor blifvit till begagnande upplåtna, men å andra sidan funno rättvist och billigt att sådana arbeten, som icke afsåge dylika kyrkors monumentala delar, utan endast vederbörande församlingars gagn och beqvämlighet, blefve af dessa församlingar sjelfve bekostade, beviljade i skrifvelse den 30 Juni 1860 det begärda beloppet, 28,000 R:dr, med vilkor att understödet borde återgåldas i den mån domkyrkans inkomster dertill kunde framdeles lemna tillgång.

I sammanhang dermed och då under Rikets Ständers behandling af detta ärende upplyst blifvit, att af de ränte- och arrendemedel samt kronotione med flera afgifter, hvaraf domkyrkans i Vesterås årliga inkomster skulle utgöras, en ganska betydlig del icke komme kyrkan till godo, utan utginge till underhåll af domkyrkan tillhöriga och utan ersättning begagnade lektorsgårdar, äfvensom till boställshyra och aflöning för lärare vid elementarläroverket derstädes, men lämpligare syntes vara, att dessa förhållanden på det sätt ordnades, att de medel, som åt domkyrkan blifvit anvisade, äfven blefve oafkortadt för kyrkans förvaltnings- och framtida underhållskostnader att tillgå, anhöllo Rikets Ständer, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas i ändamål att, på sätt Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt, domkyrkan i Vesterås blefve befriad från de utgifter, som då af domkyrkan bestredos, men icke vore att till kyrkans underhålls- och förvaltningskostnader hänföra.

Domkyrkokommissionen, som i anledning häraf hördes, upplyste att af domkyrkans medel bekostades utgifter för kyrkans underhåll, för gudstjensten och dermed sammanhängande föremål, för kyrkan tillhöriga egendommar i Vesterås, för kyrkans och dess egendomars administration, för välgörande ändamål, för konsistorii- och biskops-husens underhåll samt konsistorii sammankomster och expedition samt slutligen för undervisningsväsendet. Endast från de sistnämnda ansåg kommissionen kyrkan kunna befrias och föreslog i sådant afseende, att vissa uppgifna hemman och stadsegendommar äfvensom hemmansräntor och af domkyrkans medel utgående hushyresersättningar, som anslagits åt rektorer och lärare vid gymnasium och elementarläroverket i Vesterås, måtte efter vederbörande innehafvares afgang till domkyrkan indragas, hvartill ock Kongl. Maj:t den 31 Oktober 1862 lemnade nådigt bifall.

I underdånig skrifvelse af den 30 December 1870 har domkyrkokommissionen anmält, att ifrågavarande tillgångar dels redan återgått till domkyrkan, dels skulle återfalla till kyrkan den 1 Maj 1874, med undantag af lektorsgården N:o 26 samt räntorna af Gillfors och Jädra N:o 1, hvilka ännu disponerades af dem, som innehade

desamma år 1862. Oaktadt inkomsterna i följd häraf under de senare åren ökats, hade de dock icke varit tillräckliga för att betäcka utgifterna, hvilka ansenlig tillväxt dels genom bekostande af betydande reparationer å biskopshuset och öfriga domkyrkans byggnader, dels genom förräntning och amortering af 1858 års statslån, uppgående till 1,350 R:dr årligen. Domkyrkan, som vid slutet af år 1866 hade en kassabehållning af 3,363 R:dr 54 öre jemte några smärre fonder och köpeskillingar för två sålda fastigheter i Vesterås, hade icke blott nödgats anlita dessa tillgångar för betäckande af löpande utgifter, utan ock derutöfver ådragit sig skuld, som, förutom den till Riksgäldskontoret, i slutet af år 1871 uppgick till 2,200 R:dr och vid 1872 års slut syntes komma att stiga till 3,700 R:dr.

Under dessa brydsamma ekonomiska förhållanden saknade domkyrkan alla tillgångar att möta en snart förestående, af oundgängligt behof påkallad utgift för omläggning af kyrkans koppartak. Detta hade länge befunnits i så dåligt skick, att det ej kunde afhålla regn från att intränga och skada kyrkohalfven och takstolarne. Medelst årliga lagningar hade domkyrkokommissionen hittills sökt afhjelpa denna olägenhet, men numera befunnes denna åtgärd otillräcklig och ändamålslös. För omläggande af taket med ny koppar samt för verkställande af andra reparationer, nödvändiga för att skydda kyrkomurar och fönsterplattor från skada och fukt, uppginge kostnaden till 54,000 R:dr. Tillsporde om de ville till denna kostnads bestridande bidraga, hade Vesterås och S:t Ilians församlingar förklarat, att då de ännu häftade i skuld för de 15,000 R:dr, som utgjort den på församlingarne belöpande kostnaden för 1858—1861 års kyrkoreparation, samt de åtagit sig att för bänkplatser årligen godtgöra kyrkan med 800 R:dr, efter afdråg af hvad för uthyrda sådana platser influtit, församlingarne icke ansågo sig pligtiga att till ifrågavarande arbete, som ej afsåg kyrkans inredning, bidraga.

Vid sådant förhållande hade kommissionen, på det att domkyrkan måtte dels beredas möjlighet att utan fortsatt ökad skuldsättning bestrida årliga utgifter och småningom betala åsamkade skulder, dels erhålla tillräckligt understöd till de stora reparationer, hvilka nyss omförmålt, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta Proposition derom, att återstoden af det år 1858 af staten beviljade amorteringslån, som vid 1872 års slut utgjorde 15,831 R:dr 47 öre, måtte från och med 1873 års början få innehafvas räntefritt och utan vidare amortering, med förbehåll att lånet framdeles återbetalas, när domkyrkans tillgångar sådant medgifva, äfvensom att anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 54,000 R:dr måtte beviljas till utförande af nödiga befunda reparationer å domkyrkan.

Öfverintendentsembetet, hvars yttrande i ärendet infordrats, har i underdåniga utlåtanden den 1 April och den 16 December 1873 förklarat sig icke hafva något att erinra emot den beräknade kostnaden för omförmålda reparationer, äfvensom ansett koppar vara det för taktäckningen lämpligaste material, men tillika, för den

händelse att detta material skulle anses alltför dyrbart, upplyst att, om taket täcktes med svensk skiffer, reparationskostnaden skulle kunna nedsättas till 24,500 R:dr, och att, om jernplåt för samma ändamål användes, kostnaden för hela arbetet icke borde öfverstiga 22,500 R:dr.

Derefter har domkyrkokommissionen i underdånig skrifvelse den 12 December 1873 förnyat sin berörda ansökning, med förmälan att domkyrkans utgifter inom kort komme att ytterligare ökas med kostnaden för en ny åskledares anbringande å kyrkan, hvilken kostnad ansetts uppgå till omkring 2,250 R:dr.

Då det genom hvad domkyrkokommissionen anfört syntes vara ådagalagdt, att snar reparation, särdeles å domkyrkans tak, är af nöden för kyrkans bestånd, äfvensom att reparationen är af beskaffenhet att, jemlikt de af Riksdagen vid flera tillfällen uttalade grundsatser, staten borde till densamma bidraga i den mån kostnaden ej kan af domkyrkans medel bestridas, men, enligt hvad domkyrkokommissionen upplyst, kyrkan från och med den 1 Maj innevarande år kommer i åtnjutande af afkastningen från prebendehemmanet Jädra, bevillningstaxerad till 15,000 R:dr, och gården N:o 29 i Vesterås, taxerad till 7,450 R:dr, samt jemväl öfriga i Kongl. brefvet den 31 Oktober 1862 omförmälda medel, hvilka ännu uppbäras af enskilde, inom kort torde komma att till domkyrkan återfalla, och domkyrkokassan följaktligen syntes böra redan under den närmaste framtiden ernå den ställning, att hon, derest befrielse vunnes från den henne nu åliggande årliga betalningsskyldighet till staten, blefve i stånd att verksamt bidraga till bestridande af kostnaderna för domkyrkans underhåll, har Kongl. Maj:t, uti ofvanberörda nådiga Proposition af den 9 sistlidne Januari (intagen under N:o 18 i 1:sta Samlingen af Bihaget till Riksdagens Protokoll), förklarar det Kongl. Maj:t funne kommissionens ansökning för närvarande ej böra till annan åtgärd föranleda, än att Kongl. Maj:t ville föreslå Riksdagen, att domkyrkokassan måtte från och med innevarande år befrias från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 af staten beviljade lån, med skyldighet för kassan att med lånets förräntande och amortering ånyo begynna, så snart hennes tillgångar sådant medgifva.

Af de till detta ärende hörande handlingar, som Utskottet fått emottaga, inhemtas, bland annat, att utaf domkyrkans medel bekostas åtskilliga utgifter till aflöning åt församlingarnes orgelnist, klockare, kyrkvaktare, orgeltrampare och ringkarlar, för tornurets uppdragning, till ved för sakristians uppvärmning, kyrkans städning och belysning m. m., hvilka utgifter sammanräknade årligen uppgå till högre belopp än det, hvarmed församlingarne bidraga till domkyrkans inkomster. Under förutsättning att domkyrkan bör vinna befrielse från dessa utgifter och att församlingarne, hellre än att sjelfva bekosta uppförandet och underhållet af egen kyrka, skola finnas villiga att, för bibehållande af rättigheten att begagna domkyrkan, åtaga sig så mycket större uppoffring, än den de i sådant afseende hittills fått vidkännas, att derigenom må vinnas tillgångar, minst motsvarande hvad som genom bifall till Kongl. Maj:ts nådiga

Proposition skulle erhållas, har Utskottet, som finner betänkligt att tillstyrka Riksdagen medgifva rubbning eller eftergift i betalningsvilkoren för redan meddelade lån, ansett sig böra hemställa,

att Riksdagen måtte besluta, *dels* att någon ändring i betalningsvilkoren för det till Westerrås domkyrkas reparation år 1858 beviljade statslån icke må för närvarande bifallas; *dels* att uti underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka, huruvida icke domkyrkan må kunna lagligen befrias från skyldigheten att bestrida åtskilliga utaf dess medel nu utgående utgifter till ändamål, som synas vara af beskaffenhet att böra bekostas af de församlingar, som för sin gudstjenst nyttja domkyrkan, äfvensom huruvida icke dessa församlingar, för bibehållande af rättigheten att begagna samma kyrka, må kunna åläggas större uppoffringar, än dem de hittills fått vidkännas, samt om icke genom vidtagande af härmed öfverensstämmande åtgärder domkyrkan må kunna, mera än hittills varit förhållandet, sättas i tillfälle att för framtiden, utan statens mellankomst, bekosta sitt underhåll.

Stockholm den 10 Mars 1874.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arvid Fr:son Posse.